

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ НАРОДЖЕННЯ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ

PROCEDURAL FEATURES OF ESTABLISHING THE FACT OF BIRTH IN THE TEMPORARY OCCUPIED TERRITORY

Безпалько Ю.Ю., студентка III курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Шаповал К.О., студентка III курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена дослідженню процесуальних особливостей встановлення факту народження дитини на тимчасово окупованій території у зв'язку з російсько-українською війною та окупацією агресором частини територій України. У роботі було проаналізовано низку нормативно-правових актів вітчизняного законодавства у галузі цивільного процесуального права, наукових досліджень та судових рішень щодо встановлення факту народження. Було наголошено на тому, що існує необхідність захисту прав та інтересів громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях, легітимними органами влади. Було звернено увагу на важливість захисту основоположних політичних, громадянських, економічних, соціальних, культурних та інших прав і свобод людини, а також наголошено на необхідності забезпечення відновлення порушених прав. Одним із них є можливість реалізації батьківських прав та реалізація правового статусу громадянина України новонародженою дитиною у майбутньому. Встановлення факту народження дитини на тимчасово окупованій території є важливим етапом реалізації в майбутньому взаємних майнових та особистих немайнових прав та обов'язків батьків і дитини, оскільки судовим рішенням у новонародженої дитини підтверджується правовий статус громадянина України.

У роботі зазначено, що необхідність встановлення факту народження у суді виникає у випадку відсутності документів, що підтверджують факт народження дитини, виданих законними органами влади. Проаналізовано порядок встановлення такого факту народження на тимчасово окупованій території. Досліджено питання підсудності цих справ, вимоги до змісту заяви про встановлення факту народження, а також питання допустимості та належності доказів, які повинен надати заявник на підтвердження факту, що підлягає встановленню. Визнано обґрунтованим законодавче положення щодо звільнення заявників від сплати судового збору за подання заяви у цій категорії справ. Розкрито питання щодо строків розгляду заяви та вимог до змісту судового рішення.

Під час роботи було приділено увагу судовій практиці українських судів, нормативно-правовим актам українського законодавства та науковим напрацюванням з даної теми. Авторами статті наголошено на актуальності даного виду наукової роботи, адже у зв'язку з багаторічною російсько-українською війною вкрай важливо слідкувати, чи детально регламентовано порядок відновлення порушених прав громадян та чи забезпечені вони належним правовим захистом з боку держави.

Ключові слова: тимчасово окупована територія України, встановлення факту народження, окреме провадження, державна реєстрація народження дитини.

The article is devoted to the investigation of the procedural features of establishing the fact of the birth of a child in the temporarily occupied territory in connection with the russian-ukrainian war and the occupation by the aggressor of part of the territories of Ukraine. The work analyzed a number of normative legal acts of domestic legislation in the field of civil procedural law, scientific research and court decisions regarding the establishment of the fact of birth. It was emphasized that there is a need to protect the rights and interests of Ukrainian citizens living in the temporarily occupied territories by legitimate authorities. Attention was drawn to the importance of protecting fundamental political, civil, economic, social, cultural and other human rights and freedoms, and the need to ensure the restoration of violated rights was also emphasized. One of them is the possibility of exercising parental rights and realizing the legal status of a citizen of Ukraine by a newborn child in the future. Establishing the fact of the birth of a child in the temporarily occupied territory is an important stage in the future implementation of mutual property and personal non-property rights and obligations of parents and children, since the legal status of a newborn child is confirmed by a court decision as a citizen of Ukraine.

The work states that the need to establish the fact of birth in court arises in the absence of documents confirming the fact of the child's birth, issued by legal authorities. The procedure for establishing such a fact of birth in the temporarily occupied territory has been analyzed. The question of the jurisdiction of these cases, the requirements for the content of the application for the establishment of the fact of birth, as well as the question of admissibility and appropriateness of the evidence that the applicant must provide to confirm the fact to be established, have been studied. The legal provision regarding the exemption of applicants from paying the court fee for filing an application in this category of cases is recognized as well-founded. The question regarding the application review period and the requirements for the content of the court decision has been revealed.

During the work, attention was paid to the judicial practice of Ukrainian courts, normative legal acts of Ukrainian legislation and scientific research on this topic. The authors of the article emphasized the relevance of this type of scientific work, because in connection with the long-term russian-ukrainian war, it is extremely important to monitor whether the procedure for restoring the violated rights of citizens is regulated in detail and whether they are provided with proper legal protection by the state.

Key words: temporarily occupied territory of Ukraine, establishing the fact of birth, separate proceedings, state registration of the birth of a child.

Постановка проблеми. Триває 9-й рік війни, яка кардинально змінила життя всіх українців, і ці зміни торкнулися кожної сфери життєдіяльності нашої країни. Частина територій України вже досить довго залишається в окупації агресором. Ще 15 квітня 2014 року Верховна Рада України визначила статус території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя як тимчасово окупованої відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [1]. Згодом, окремі райони, міста, селища і села Донецької та Луганської областей також

були визнані тимчасово окупованою територією. Загалом на сьогодні застосовується загальне формулювання «тимчасово окупована Російською Федерацією територія України» відповідно до вищезгаданого Закону.

Попри всі тимчасові негаразди життя продовжується. Діти – наше майбутнє, продовження не тільки нас самих, а й нашого роду, нашої Держави. На жаль, попри всі старання, діти України сьогодні таки зазнали наслідків війни. Багато з них продовжують жити та народжуватись там, де щодня гримлять ворожі обстріли. І тут постає питання, як саме встановити та підтвердити факт народження

дитини на тимчасово окупованій території. Взагалі підставою для проведення державної реєстрації народження дитини є документи, що підтверджують факт народження, які визначені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я. Проте за відсутності документа закладу охорони здоров'я або медичної консультаційної комісії, що підтверджує факт народження, підставою для проведення державної реєстрації актів цивільного стану буде рішення суду про встановлення факту народження [2].

Отже, **метою цієї статті** є визначення процесуальних особливостей встановлення факту народження на тимчасово окупованій території, зокрема підстав подання заяви, кола заявників, вимог до заяви, порядку та строку її розгляду, допустимих та належних засобів доказування, вимог до судового рішення. **Актуальність** роботи полягає в тому, що геополітична ситуація в Україні, введення воєнного стану та новелізація законодавства, зокрема і цивільно-процесуального, привнесли чимало змін в суспільне життя населення. Тому вкрай важливо розробити чіткий механізм дій у разі виникнення необхідності встановлення факту народження особи на тимчасово окупованій території задля того, щоб звернення українців до суду у таких справах не викликало значних труднощів та перешкод і не було серйозних порушень прав цієї особи в майбутньому. Питанням встановлення факту народження особи на тимчасово окупованій території займалися такі фахівці у сфері цивільного процесуального права, як Гусаров К. В., Волкова І. М., Стоянова Т. А., Свідерська М. Г. тощо.

Виклад основного матеріалу. Спершу варто зазначити, що відповідно до п. 7 ст. 1¹ Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» тимчасово окупована Російською Федерацією територія України (далі – тимчасово окупована територія) – це частини території України, в межах яких збройні формування Російської Федерації та окупаційна адміністрація Російської Федерації встановили та здійснюють фактичний контроль або в межах яких збройні формування Російської Федерації встановили та здійснюють загальний контроль з метою встановлення окупаційної адміністрації Російської Федерації. Відповідно до ч. 1 ст. 1 цього Закону тимчасово окупована Російською Федерацією територія України є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. [1].

Варто звернути увагу на ч. 2 ст. 9 вищевказаного Закону, у якій вказано, що будь-які органи, їх посадові та службові особи на тимчасово окупованій території та їх діяльність вважаються незаконними, якщо ці органи або особи створені, обрані чи призначені у порядку, не передбаченому законом. А в ч. 3 цієї статті зазначається, що будь-який акт (рішення, документ), виданий органами та/або особами, передбаченими частиною другою цієї статті, є недійсним і не створює правових наслідків, крім документів, що підтверджують факт народження, смерті, реєстрації (розірвання) шлюбу особи на тимчасово окупованій території, які додаються до заяви про державну реєстрацію відповідного акта цивільного стану. Цікавим є той факт, що ч. 3 ст. 9 Закону набула такого вигляду лише у зв'язку із змінами, внесеними 21.04.2022 року. До цього будь-який акт (рішення, документ), виданий органами та/або особами, передбаченими частиною другою цієї статті, вважався недійсним [3].

Зазначені зміни, внесені до процесуального законодавства у 2022 р. є вкрай доречними та необхідними, оскільки до цього одні суди оцінювали документи органів на окупованих територіях (наприклад, медичні довідки) як належні та допустимі докази і задовольняли вимоги

заявників, а інші визнавали їх недійсними і приймали рішення про відмову в задоволенні таких заяв. І тому на нашу думку, такі зміни до цієї правової норми мають позитивний характер та сприяють уніфікації судової практики в питанні підтвердження факту народження дитини на основі документів, виданих органами окупаційної влади. Адже права та інтереси громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях, також повинні захищатися фактичними органами влади, а визнання документів, що підтверджують факт народження дитини, недійсними позбавляє громадян можливості реалізації їх основоположних прав, означає ігнорування їх життєвих потреб у сучасних реаліях.

Ст. 13 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» закріплює, що державна реєстрація народження дитини проводиться за письмовою або усною заявою батьків чи одного з них за місцем її народження або за місцем проживання батьків або за заявою, поданою в електронній формі. Підставою для проведення державної реєстрації народження дитини є визначені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я документи, що підтверджують факт народження. У разі народження дитини поза закладом охорони здоров'я документ, що підтверджує факт народження, видає заклад охорони здоров'я, який проводив огляд матері та дитини. У разі якщо заклад охорони здоров'я не проводив огляд матері та дитини, документ, що підтверджує факт народження, видає медична консультаційна комісія в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. За відсутності документа закладу охорони здоров'я або медичної консультаційної комісії, що підтверджує факт народження, підставою для проведення державної реєстрації актів цивільного стану є рішення суду про встановлення факту народження [2].

Отже, у разі відсутності будь-яких документів закладу охорони здоров'я або медичної консультаційної комісії, що підтверджують факт народження дитини, єдиним способом підтвердження факту народження на тимчасово окупованій території є отримання відповідного судового рішення. Перш за все, необхідно відмітити, що дана категорія справ розглядається в порядку окремого провадження, так як окреме провадження призначене для розгляду справ про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав та інтересів особи або створення умов для здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав. Згідно з п. 7 ч. 1 ст. 315 ЦПК України суд розглядає справи про встановлення факту, а саме народження особи в певний час у разі неможливості реєстрації органом державної реєстрації актів цивільного стану факту народження [4].

Відповідно до ч. 1 ст. 317 ЦПК заява про встановлення факту народження особи на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупованій території України, визначеній такою відповідно до законодавства, може бути подана батьками або одним з них, їхніми представниками, членами сім'ї, опікуном, піклувальником, особою, яка утримує та виховує дитину, або іншими законними представниками дитини до будь-якого місцевого суду України, що здійснює правосуддя, незалежно від місця проживання (перебування) заявника [4].

Якщо піднімати питання про підсудність даної категорії справ, то на відміну від загальної норми статті 316 ЦПК, в якій закріплюється необхідність подання заяви до суду про встановлення факту, що має юридичне значення, за місцем проживання заявника, ст. 317 ЦПК України закріплює можливість звернення для заявників із заявами до будь-якого суду за межами тимчасово окупованих територій незалежно від місця проживання заявника. Такий підхід законодавця уявляється логічним виходячи з наступного. Встановлення вказаних фактів та надання

їм відповідного легітимного правового статусу породжує необхідність визнання правових наслідків таких фактів. Виходячи з цього надання права на звернення до суду із заявами про встановлення фактів народження або смерті особи на тимчасово окупованих територіях України до будь-якого суду цивільної юрисдикції незалежно від місця проживання заявника сприяє забезпеченню фізичній особі права на доступ до правосуддя до найбільш наближеного або з інших причин «зручного» суду з точки зору зручності забезпечення явки, надання фактичного матеріалу тощо [5, с. 22-26].

Статтею 318 ЦПК закріплено загальні вимоги до змісту заяви про встановлення фактів, що мають юридичне значення. Відповідно до ч. 1 цієї статті у заяві повинно бути зазначено: 1) який факт заявник просить встановити та з якою метою; 2) причини неможливості одержання або відновлення документів, що посвідчують цей факт; 3) докази, що підтверджують факт [4].

Які ж докази повинен подати заявник? Відповідно до ч. 1 та 2 ст. 76 ЦПК доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи. Ці дані встановлюються такими засобами: 1) письмовими, речовими і електронними доказами; 2) висновками експертів; 3) показаннями свідків. Відповідно до ч. 2, 4 статті 95 ЦПК такі докази повинні бути подані належним чином, тобто в оригіналі або в належному чином засвідченій копії, якщо інше не передбачено ЦПК. Якщо для вирішення спору має значення лише частина документа, подається засвідчений витяг з нього [4]. З огляду на особливий характер цієї категорії справ, на нашу думку, доказами можуть бути свідчення очевидців, наприклад, особи, яка приймала пологи, речові докази, такі як звуко- чи відеозаписи, свідоцтво про народження дитини чи будь-які документи з медичної установи тимчасово окупованої території тощо. На підставі аналізу судової практики у цих категоріях справ можна виділити докази, які суди беруть до уваги для підтвердження факту народження дитини: свідоцтво про народження дитини, видане органами окупаційної влади, яке відповідно до законодавства України не є дійсним; медичні документи про народження дитини, видані на тимчасово окупованій території; виписний епікриз; свідоцтво про проведення аудіологічного скринінгу новонародженому, їх копії. Наприклад, у справі № 328/1252/21 Токмацького районного суду Запорізької області суд підтвердив, що факт народження дитини може бути підтверджений такими доказами, як копія свідоцтва про народження дитини, копія медичного свідоцтва про народження, копія виписного епікризу, копія свідоцтва про проведення аудіологічного скринінгу новонародженому [6]. Залізничний районний суд м. Львова у справі від 14 лютого 2022 року прийняв рішення про встановлення факту народження дитини на підставі копії свідоцтва про народження, виданого на тимчасово окупованій території, та копії виписки епікризу з акушерного стаціонару, виданої лікарем-неонатологом [10]. Межівський районний суд Дніпропетровської області у справі № 181/1221/21 прийняв таке ж рішення на основі медичних документів про народження дитини, виданих на тимчасово окупованій території [11]. Отже, на підставі аналізу судової практики у цих категоріях справ можна виділити такі докази, які суди беруть до уваги для підтвердження факту народження дитини: свідоцтво про народження дитини, видане органами окупаційної влади, яке відповідно до законодавства України не є дійсним; медичні документи про народження дитини, видані на тимчасово окупованій території; виписний епікриз; свідоцтво про проведення аудіологічного скринінгу новонародженому, їх копії.

Щодо судового збору, варто зазначити що однією з економічних умов доступності правосуддя є розстрочка, часткове або повне звільнення від сплати судового збору. Це стосується окремих осіб під час розгляду виняткових справ? зокрема і заявників у справах за заявами про встановлення факту народження, поданих у зв'язку із воєнним станом, надзвичайним станом, збройною агресією, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України, надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру відповідно до п. 21 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про судовий збір» [7]. Проте раніше, до внесення відповідних змін, сплата судового збору була значною перешкодою для звернення до суду громадян у порядку ст. 317 ЦПК. Лише з 24.02.2018 Законом України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» (проте наразі цей закон є таким, що втратив чинність), а надалі – відповідними змінами до статті 5 закону «Про судовий збір» заявників у справах за заявами про встановлення факту народження, поданих у зв'язку із тимчасовою окупацією території України було звільнено від сплати судового збору.

Що стосується строків розгляду заяви про встановлення факту народження на тимчасово окупованій території, визначеній такою відповідно до законодавства, то такі справи розглядаються невідкладно з дня надходження відповідної заяви до суду [4]. Тобто суд одразу після надходження заяви вирішує питання про відкриття провадження у справі, проводить підготовчі дії, викликає осіб, які беруть участь у справі, після чого починає судовий розгляд справи. Як бачимо, цивільне процесуальне законодавство справам про встановлення факту народження на тимчасово окупованій території надає важливе значення. Втім невідкладний розгляд справи не означає її розгляд відразу, оскільки процесуальні підготовчі дії, які потрібно вчинити до розгляду справи у суді потребують певного часу. Наприклад, якщо заява надійшла до суду під кінець робочого дня, суддя не може одразу проводити судові засідання та розглядати її, йому необхідно, серед іншого, належним чином повідомити учасників справи та надати їм час для прибуття до суду.

За результатами розгляду справи суд приймає рішення, в якому повинно бути зазначено відомості про факт, встановлений судом, мету його встановлення, а також докази, на підставі яких суд установив цей факт. Також відповідно до частини 3 ст. 317 ЦПК у рішенні про встановлення факту народження особи на тимчасово окупованій території України, визначеній такою відповідно до законодавства, мають бути зазначені встановлені судом дані про дату і місце народження особи, про її батьків [4]. Рішення суду про встановлення факту, який підлягає реєстрації в органах державної реєстрації актів цивільного стану, не замінює собою документів, що видаються цими органами, а є тільки підставою для одержання зазначених документів. Тобто надалі ухвалене судом рішення підлягає негайному виконанню, а його копія видається особам, які брали участь у справі, негайно після ухвалення такого рішення або невідкладно надсилається судом до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем ухвалення рішення для державної реєстрації народження особи. Відповідно до ч. 4 ст. 13 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» саме рішення суду про встановлення факту народження буде підставою для проведення державної реєстрації актів цивільного стану [2]. Тобто порядок дій наступний: заявник або заінтересована особа звертаються з копією судового рішення до ДРАЦСу, який має провести державну реєстрацію народження та видати на його підставі відповідне свідоцтво.

Крім того, відповідно до ч.4 ст.317 ЦПК рішення у справах про встановлення факту народження особи на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан,

або на тимчасово окупованій території України, визначеній такою відповідно до законодавства, може бути оскаржено в загальному порядку, встановленому Цивільним процесуальним кодексом України. Оскарження рішення не зупиняє його виконання [4].

Якщо звертатися до судової практики, то для прикладу можна взяти рішення Дніпровського районного суду міста Києва від 19 серпня 2022 року у справі № 755/7457/22. В цій справі батьки звернулися до суду з заявою до суду для встановлення факту народження своєї дитини. Свої вимоги вони мотивували тим, що їх дитина народилася у м. Сімферополь Автономної Республіки Крим, де Ялтинським міським відділом реєстрації актів цивільного стану Департаменту реєстрації актів цивільного стану Міністерства юстиції Республіки Крим, а саме органом, який створений та діє у порядку, не передбаченому законом, є недійсним і не створює правових наслідків, було видано Довідку про народження та свідоцтво про народження. У зв'язку з цим, батьки просили встановити факт народження матір'ю (громадянкою України, уродженкою Узбекистану) дитини чоловічої статі. Судом встановлено, що довідка про народження та свідоцтво про народження від 22 січня 2020 року, дійсно були видані Ялтинським міським відділом реєстрації актів цивільного стану ДРАЦСу Міністерства юстиції Республіки Крим, а саме органом, який створений та діє в не передбаченому законом порядку, тобто є недійсним, а отже і рішення цього органу не створюють жодних правових наслідків. Встановлення факту народження в суді в цьому випадку необхідно для реєстрації народження дитини та отримання свідоцтва про народження. Оскільки неможливо було провести реєстрацію народження дитини органом державної реєстрації актів цивільного стану, а законом не встановлено іншого порядку отримання свідоцтва про народження дитини, з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів заявників, суд вважав за необхідне встановити факт народження цієї дитини [8].

В іншому ж рішенні Саксаганського районного суду Кривого Рогу Дніпропетровської області від 28 липня 2022 року у справі № 214/3596/22 до суду звернулася особа з заявою про встановлення факту народження дитини на тимчасово окупованій території України. Заява мотивована тим, що заявник є мамою дитини, яка народилася в м. Херсон, на тимчасово окупованій території України, визначеною такою Верховною Радою України Законом України від 15.04.2022 №1207-VII «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України». Встановлення факту народження дитини їй необхідно для отримання свідоцтва про народження та подальшого оформлення закордонного паспорту на дитину. В процесі судового розгляду суд посилався на норму ст. 9 ЗУ «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», згідно з якою будь-який акт (рішення, документ), виданий органами та/або особами, передбаченими частиною другою цієї статті, є недійсним і не створює правових наслідків, крім документів, що підтвер-

джують факт народження, смерті, реєстрації (розірвання) шлюбу особи на тимчасово окупованій території, які додаються до заяви про державну реєстрацію відповідного акта цивільного стану. Проте із долучених до матеріалів справи документів, встановлено, що документ, що підтверджує факт народження сина заявниці, виданий компетентною установою України – КНП «Херсонська обласна лікарня». В цьому випадку у встановленні факту народження було відмовлено, у зв'язку з тим, що не подано доказів, які б підтверджували неможливість реєстрації фактів органом відділу державної реєстрації актів цивільного стану на території України. Медичне свідоцтво про народження, видане закладом охорони здоров'я окупованого м. Херсон є належним документом, за яким органом державної реєстрації актів цивільного стану на території України може бути зареєстрований факт народження особи [9]. Рішення суду дійсно є законним та обгрунтованим, бо в даному випадку відсутні перешкоди в отриманні свідоцтва про народження в органах ДРАЦС в позасудовому порядку. Проте, якби органи ДРАЦС відмовили в виданні таких документів, то так, тільки суд міг би вирішити це питання.

Висновки. Те, що відбувається зараз в Україні – це не просто війна, а геноцид українського народу. Ми повинні підтримувати єдиний фронт, допомагати. Нам варто пам'ятати про те, що на окупованих територіях наші співгромадяни зазнають нелюдських страждань, значних проявів насильства в усіх його формах, їхні права та свободи обмежуються, вони не мають доступу навіть до базових людських потреб. Саме тому ми повинні подбати про відновлення порушених конституційних прав та свобод, створення умов для реінтеграції наших громадян та про відновлення спокійної життєдіяльності та стабільного правопорядку.

Дослідження судового порядку встановлення факту народження на тимчасово окупованій території є необхідною науковою роботою. Детальний розгляд та ретельне вивчення підстав, вимог до особи заявника, порядку судового провадження, вимог до доказів у подібних справах допоможе виявити недоліки або ж неточності закріпленого у законодавстві такого порядку розгляду цих справ. Вважаємо, що правильним є звільнення від судового збору, можливість звернення до будь-якого суду поза межами окупованої території, прискорений розгляд справ даної категорії. Якщо наявні тільки документи органів тимчасової адміністрації чи медичних установ, не визнаних Україною, то очевидно є відмова органів РАЦС у видачі свідоцтва про народження. Саме тому попереднє звернення до них є додатковою та зайвою перешкодою у встановленні факту народження дитини на тимчасово окупованій території і реалізації нею та її батьками взаємних прав та обов'язків. Доцільно встановити спрощену процедуру встановлення факту народження на тимчасово окупованій території в умовах воєнного стану та новелізації законодавства, адже це є вкрай необхідним, аби звернення українців до суду у таких справах не викликало значних труднощів та перешкод, а рішення по справі заявники могли отримати якнайшвидше.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII. Дата оновлення: 07.05.22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення: 29.10.2022).
2. Про державну реєстрацію актів цивільного стану : Закон України від 01.07.2010 № 2398-VI. Дата оновлення: 27.10.22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17#n90> (дата звернення: 05.11.2022).
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання правового режиму на тимчасово окупованій території України : Закон України від 21.04.2022 № 2217-IX. Дата оновлення: 07.05.22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2217-20#n116> (дата звернення: 05.11.2022).
4. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. Дата оновлення: 06.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 11.11.2022).
5. Гусаров К. В. Особливості провадження у справах про встановлення факту народження або смерті на тимчасово окупованій території України : Матеріали XVIII міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 98-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 28 лют. 2020 р.). Харків : Право, 2020. 480 с. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/796/%D0%9F%D0%B0%D1%86%D1%83%D1%80%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%20_%20%D0%B2%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D0%B2...pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=22.

6. Рішення Токмацького районного суду Запорізької області від 30 квітня 2021 року у справі № 328/1252/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96689033>.
7. Про судовий збір : Закон України від 08.07.2011 № 3674-VI. Дата оновлення: 10.09.22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text> (дата звернення: 12.11.2022).
8. Рішення Дніпровського районного суду м. Києва від 19 серпня 2022 року у справі № 755/7457/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105803408>.
9. Рішення Саксаганського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 28 липня 2022 року у справі № 214/3596/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105545884>.
10. Рішення Залізничного районного суду м. Львова від 14 лютого 2022 року у справі № 462/723/22 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103244634>
11. Рішення Межівського районного суду Дніпропетровської області від 30 листопада 2021 року у справі № 181/1221/21 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101474957>.